

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Ради Платіжної організації
Національної платіжної системи
“Український платіжний простір”
протокол від 23.05.2017 № 13/2017

Із змінами, внесеними рішенням Ради
Платіжної організації НПС “ПРОСТІР”
(протокол від 23.06.2017 № 15/2017,
протокол від 03.08.2017 № 19/2017,
протокол від 24.12.2020 №57/23/2020)

Із змінами, внесеними рішенням Ради
Оператора НПС “ПРОСТІР”:
(протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024
протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025)

**Положення
про виконання Національним банком України
взаєморозрахунків за операціями із застосуванням
електронних платіжних засобів Національної платіжної
системи “Український платіжний простір”**

(У тексті Положення (окрім пункту 1.1 та абзаців 4, 11 пункту 1.2) слова “Платіжна організація” замінено словом “Оператор” у всіх відповідних відмінках, згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

1.	Загальні положення	3
2.	Основні функції Розрахункового банку	6
3.	Загальні засади формування та використання страхового фонду	7
4.	Порядок проведення розрахунків та виконання платіжних інструкцій..	10
5.	Вимоги щодо забезпечення умов проведення розрахунків.....	14
6.	Умови щодо забезпечення завершення розрахунків.....	15

1. Загальні положення

1.1. Це Положення розроблене відповідно до законів України “Про Національний банк України”, “Про платіжні послуги”, інших законодавчих актів України та нормативно-правових актів Національного банку України, а також Правил Національної платіжної системи “Український платіжний простір”, затверджених рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол № 213/2013 від 07.06.2013, із змінами).

(пункт 1.1 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

1.2. У цьому Положенні використовуються такі скорочення:

ДІТ – Департамент інформаційних технологій Національного банку України;

(пункт 1.2 доповнено новим терміном згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

Маршрутизатор – Центральний маршрутизатор та Розрахунково кліринговий центр НПС “ПРОСТІР”;

МВРБ – модуль взаємодії з Розрахунковим банком;

Національний банк – Національний банк України;

НПС “ПРОСТІР” – Національна платіжна система “Український платіжний простір”;

підрозділ Маршрутизатора – підрозділ Оператора, який виконує підтримку роботи Маршрутизатора;

підрозділ Моніторингу – підрозділ Оператора, який здійснює розрахунок внеску учасника до страхового фонду та моніторинг показників ризику;

Оператор – Оператор НПС “ПРОСТІР”;

Правила – Правила Національної платіжної системи “Український платіжний простір”, затверджені рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол № 213/2013 від 07.06.2013, із змінами);

Порядок формування та використання страхового фонду - Порядок формування та використання страхового фонду Національної платіжної системи “Український платіжний простір”, затверджений рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР”, протокол від 24.10.2016 № 321 / 2016, у редакції рішення Ради Оператора НПС “ПРОСТІР”, протокол від 26.12.2024 № 57/28/2024;

(термін “Методика” у новій редакції згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

Регламент – Регламент НПС “ПРОСТІР”, затверджений рішенням Ради Платіжної організації Національної платіжної системи “Український платіжний простір” протокол від 23.06.2017 № 57/15/2017 із змінами;

розрахунки – розрахунки між учасниками НПС “ПРОСТІР” за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів НПС “ПРОСТІР”;

Розрахунковий банк – розрахунковий банк НПС “ПРОСТІР”;

СЕП – система електронних платежів Національного банку України;

страховий фонд – фонд покриття ризику розрахунків учасника;

*(термін у новій редакції згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР”
(протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))*

технічний рахунок – технічний рахунок учасника СЕП у Центрі оброблення СЕП;

учасники розрахунків – учасники НПС “ПРОСТІР”, обслуговуючі банки учасників НПС “ПРОСТІР” - небанківських надавачів платіжних послуг (далі – обслуговуючі банки), які є учасниками СЕП.

*(термін “ЦРП” виключено згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))
(пункт 1.2 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))*

1.3. Інші терміни в цьому Положенні вживаються в значеннях, наведених у: Законі України “Про платіжні послуги”;

нормативно-правових актах Національного банку, які регулюють порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті та безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті користувачів платіжних послуг;

Правилах та інших нормативних документах НПС “ПРОСТІР”.

(пункт 1.3 розділу 1 викладено в новій редакції згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

1.4. Положення визначає умови та порядок виконання Розрахунковим банком функцій у НПС “ПРОСТІР” із здійснення розрахунків, взаємовідносин Розрахункового банку з підрозділом Маршрутизатора та підрозділом ДІТ, з учасниками розрахунків і Оператором, умови забезпечення завершення розрахунків.

(пункт 1.4 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

1.5. Для цілей цього Положення встановлено, що:

функції Розрахункового банку виконує Операційний департамент Національного банку;

виконання регламентних процедур клірингу, білінгу, формування та передавання до Розрахункового банку нетто-файлів для проведення взаєморозрахунків виконує відповідний підрозділ ДІТ, до функціональних обов’язків якого відносяться вказані функції;

*(абзац 2 пункту 1.5 розділу 1 викладено в новій редакції згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020)),
(абзац із змінами згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР”
(протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))*

функції Маршрутизатора, визначені Правилами (окрім функції, яку виконує засобами Маршрутизатора підрозділ ДІТ відповідно до цього Положення), виконує підрозділ Маршрутизатора.

(абзац 3 пункту 1.5 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

1.6. Взаємовідносини Розрахункового банку з Оператором та учасниками розрахунків регулюються Правилами, цим Положенням, іншими нормативними документами Оператора та договорами.

(пункт 1.6 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

1.7. Суб'єктами розрахунків за результатами клірингу в НПС “ПРОСТІР” є учасники розрахунків.

1.8. Розрахунковий банк виконує розрахунки між учасниками розрахунків через кореспондентські рахунки банків, кліринговий рахунок і рахунок страхового фонду, які відкриті в Розрахунковому банку.

1.9. Розрахунковий банк здійснює розрахунки із застосуванням договірною списання у частині списання коштів за дебетовими нетто-позиціями та зарахування коштів за кредитовими нетто-позиціями на підставі платіжних інструкцій, сформованих за даними нетто-файлів, відповідно до умов договору про проведення розрахунків між учасниками НПС “ПРОСТІР” / тристороннього договору між учасниками НПС “ПРОСТІР” небанківськими надавачами платіжних послуг (далі - небанківські установи), Розрахунковим банком, та обслуговуючим банком.

(пункт 1.9 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

(пункт 1.9 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

1.10. Розрахунки між учасниками розрахунків проводяться засобами СЕП згідно з затвердженим Оператором Регламентом.

1.11. Якщо учасник НПС “ПРОСТІР” – учасник розрахунків не є учасником СЕП, то він має проводити розрахунки через банк – учасник НПС “ПРОСТІР”, який є учасником СЕП.

1.12. З метою упередження реалізації ризику розрахунків учасника Оператор доручає Розрахунковому банку формувати на договірних засадах з учасниками страховий фонд, а також забезпечувати облік і контроль за своєчасним перерахуванням учасниками внесків до страхового фонду та використанням його коштів.

(пункт 1.12 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

(пункт 1.12 розділу 1 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

2. Основні функції Розрахункового банку

2.1. Для забезпечення виконання розрахунків за результатами клірингу та / або білінгу Розрахунковий банк виконує такі основні функції:

(абзац 1 пункту 2.1 розділу 2 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

відкриває та веде кліринговий рахунок;

відкриває та веде в розрізі учасників НПС “ПРОСТІР” рахунок, на якому обліковуються страхові внески учасників до страхового фонду та плата за користування його коштами понад суму сплаченого внеску;

(абзац 3 пункту 2.1 розділу 2 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

приймає від підрозділу ДІТ клірингові вимоги у вигляді нетто-файлів;

(абзац 4 пункту 2.1 розділу 2 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

проводить відповідно до умов договорів і Регламенту розрахунки між учасниками розрахунків, нетто-позиції яких включені до нетто-файла;

перевіряє стан технічних рахунків учасників НПС “ПРОСТІР”;

використовує кошти страхового фонду самостійно або після погодження з головою Ради Оператора відповідно до Порядку формування та використання страхового фонду;

(абзац 7 пункту 2.1 розділу 2 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

повідомляє підрозділ Моніторингу (у день білінгу та/або клірингу) про необхідність погодження з головою Ради Оператора проведення розрахунків із використанням коштів страхового фонду понад внесок учасника відповідно до Порядку формування та використання страхового фонду;

(абзац 8 пункту 2.1 розділу 2 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

приймає рішення та змінює ліміт технічного рахунку в СЕП учасника НПС “ПРОСТІР” відповідно до порядку проведення розрахунків, встановленого в главі 4 цього Положення.

надсилає повідомлення учасникам НПС “ПРОСТІР” про встановлення їм лімітів технічних рахунків;

надсилає учаснику НПС “ПРОСТІР” повідомлення про незавершення розрахунків між учасниками розрахунків за поточний кліринговий період із зазначенням суми коштів, яких йому не вистачило для їх успішного завершення;

надсилає повідомлення учаснику НПС “ПРОСТІР” про необхідність поповнення внеску до страхового фонду;

надає підрозділу Моніторингу інформацію про незавершення розрахунків між учасниками клірингу за поточний кліринговий період із зазначенням учасників НПС “ПРОСТІР”, які не виконали своїх зобов’язань за розрахунками, і необхідної суми коштів для успішного завершення в цілому і за кожним з них окремо;

перевіряє за потреби виконання зобов’язань учасників НПС “ПРОСТІР” щодо поповнення ними страхового фонду та повідомляє Оператора про невиконання відповідними учасниками НПС “ПРОСТІР” своїх зобов’язань щодо поповнення страхового фонду;

вживає обумовлених договором заходів у разі невиконання зобов’язань учасниками НПС “ПРОСТІР”;

визначає перелік послуг, що надаються учасникам розрахунків для забезпечення їх діяльності, та надає пропозиції щодо тарифів на ці послуги; забезпечує завершення розрахунків між учасниками розрахунків відповідно до умов договорів з ними;

виконує інші функції, визначені Правилами.

3. Загальні засади формування та використання страхового фонду *(назва розділу зі змінами згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))*

3.1. Страховий фонд формується для покриття ризику розрахунків учасників.

(пункт 3.1 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.2. Страховий фонд формується за рахунок внесків учасників і суми коштів, яку вони сплачують за користування коштами страхового фонду понад суму їх внеску.

Початковий (мінімальний) розмір внеску до Страхового фонду для учасників НПС “ПРОСТІР” установлюється Радою Оператора.

У разі зміни розміру початкового (мінімального) внеску до страхового фонду за рішенням Ради Оператора або у зв’язку зі зміною статусу учасника НПС

“ПРОСТІР”, внесок має бути приведений у відповідність шляхом перерахування додаткової суми коштів до страхового фонду учасником НПС “ПРОСТІР” або повернення суми надлишкових коштів Розрахунковим банком згідно з Регламентом.

(пункт 3.2 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.3. Розмір страхового фонду та страхових внесків учасників НПС “ПРОСТІР”, періодичність перерахунку внесків та моніторинг показників ризику розрахунків учасників НПС “ПРОСТІР” установлюється Порядком формування та використання страхового фонду.

(пункт 3.3 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.4. Перерахування на відповідний рахунок, відкритий у Розрахунковому банку, початкового внеску до страхового фонду є необхідною умовою для початку роботи учасника в НПС “ПРОСТІР”. Розрахунковий банк протягом трьох робочих днів засобами електронної пошти Національного банку повідомляє підрозділ Маршрутизатора про перерахування учасником НПС “ПРОСТІР” початкового внеску до страхового фонду.

(пункт 3.4 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

3.5. Умови та порядок сплати суми внеску учасника НПС “ПРОСТІР” до страхового фонду зазначається в договорі між Розрахунковим банком та учасником НПС “ПРОСТІР” / Розрахунковим банком, учасником НПС “ПРОСТІР” – небанківською установою та обслуговуючим банком.

(пункт 3.5 розділу 3 викладено в новій редакції згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

3.6. Використання коштів страхового фонду здійснюється відповідно до вимог цього Положення, Порядку формування та використання страхового фонду, Регламенту та умов договорів.

(пункт 3.6 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.7. Розрахунковий банк використовує кошти страхового фонду для забезпечення виконання зобов’язань учасника НПС “ПРОСТІР” перед іншими учасниками розрахунків та/або Оператором у разі недостатності коштів на технічному рахунку учасника НПС “ПРОСТІР” / обслуговуючого банку під час проведення розрахунків за результатами клірингу та/або білінгу.

Розрахунковий банк самостійно приймає рішення щодо необхідності використання коштів страхового фонду в межах суми внеску учасника НПС “ПРОСТІР” / обслуговуючого банку учасника НПС “ПРОСТІР”.

Розрахунковий банк використовує кошти страхового фонду понад внесок учасника/обслуговуючого банку, за погодженням з головою Ради Оператора, якщо сума внеску учасника / обслуговуючого банку менша, ніж потрібно для забезпечення виконання його зобов'язань перед іншими учасниками розрахунків та/або Оператором.

(пункт 3.7 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС "ПРОСТІР" (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

(пункт 3.7 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС "ПРОСТІР" (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

(пункт 3.8 розділу 3 виключено згідно з рішенням Ради Оператора НПС "ПРОСТІР" (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.9. Покриття ризику розрахунків учасника НПС "ПРОСТІР" здійснюється Розрахунковим банком за рахунок загальної суми страхового фонду.

(пункт 3.9 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС "ПРОСТІР" (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.10. У разі використання Розрахунковим банком коштів страхового фонду для забезпечення виконання зобов'язань учасника НПС "ПРОСТІР" перед іншими учасниками розрахунків та/або Оператором учасник НПС "ПРОСТІР" зобов'язаний перерахувати до страхового фонду кошти в розмірі, що були використані із загальної суми страхового фонду понад його внесок, і поповнити свій внесок до страхового фонду до рівня, встановленого Оператором на поточний період.

(пункт 3.10 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС "ПРОСТІР" (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.11. За користування коштами страхового фонду понад суму сплаченого внеску, учасник НПС "ПРОСТІР" здійснює оплату у розмірі облікової ставки Національного банку. Сплачені кошти зараховуються до страхового фонду, належать Оператору та використовуються для зменшення ризику розрахунків учасників за результатами клірингу або білінгу.

(пункт 3.11 розділу 3 у новій редакції згідно з рішенням Ради Оператора НПС "ПРОСТІР" (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

3.12. Розрахунковий банк не нараховує проценти на залишок коштів страхового фонду.

3.13. У разі припинення участі емітента/еквайра в НПС "ПРОСТІР" Розрахунковий банк згідно з умовами договору та за умови відсутності заборгованості цього учасника НПС "ПРОСТІР" перед іншими учасниками розрахунків у порядку, визначеному в договорі, повертає учаснику НПС "ПРОСТІР" залишок коштів, сплачених ним до страхового фонду.

3.14. Національний банк у разі припинення виконання ним функцій Розрахункового банку повертає учаснику НПС “ПРОСТІР” залишок коштів його страхового фонду або перераховує їх відповідно до умов договору.

4. Порядок проведення розрахунків та виконання платіжних інструкцій
(назва розділу зі змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

4.1. Розрахунковий банк здійснює розрахунки за результатами клірингу та / або білінгу за кореспондентськими рахунками учасників із застосуванням договірною списання.

(пункт 4.1 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

4.2. Право та умови проведення Розрахунковим банком договірною списання обумовлюються в договорах між ним і учасниками НПС “ПРОСТІР”.

Договір має містити достатньо інформації для належного виконання функцій Розрахункового банку (умови, за яких має здійснюватися договірне списання, номер рахунку, з якого має здійснюватися договірне списання тощо).

4.3. Для проведення розрахунків між їх учасниками підрозділ ДІТ виконує такі дії:

(абзац 1 пункту 4.3 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

засобами Маршрутизатора виконує кліринг усіх трансакцій за поточний кліринговий період, обчислює нетто-позиції учасників розрахунків і формує нетто-файл за результатами проведеного клірингу;

засобами МВРБ надсилає сформований нетто-файл до Розрахункового банку;

засобами Маршрутизатора виконує білінг за поточний білінговий період, обчислює нетто-позиції учасників розрахунків і формує нетто-файл за результатами проведеного білінгу.

(пункт 4.3 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

4.4. Нетто-файл приймається або не приймається Розрахунковим банком до виконання лише в повному обсязі.

4.5. Строком виконання розрахунків розрахунків за результатом клірингу є період від часу прийняття Розрахунковим банком нетто-файла від підрозділу ДІТ до часу перерахування коштів на відповідні рахунки учасників розрахунків.

(абзац 1 пункту 4.5 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020)
(пункт 4.5 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

4.6. Розрахунковий банк приймає до виконання нетто-файл у термін, установлений Регламентом.

4.7. Розрахунковий банк на підставі отриманого нетто-файла формує платіжні інструкції на суму дебетової нетто-позиції і на їх підставі формує платіжні інструкції на виконання міжбанківських платіжних операцій через СЕП для списання коштів з рахунків учасників НПС “ПРОСТІР” / рахунків обслуговуючих банків у сумі дебетової нетто-позиції учасника, і зарахування їх на кліринговий рахунок та надсилає їх до СЕП.

У реквізиті “Призначення платежу” платіжної інструкції на суму дебетової нетто-позиції Розрахунковий банк зазначає номер, дату та пункт договору, у якому передбачено можливість застосування договірної списання, і кліринговий період, за який здійснюється списання.

(пункт 4.7 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

(пункти 4.8 – 4.9 розділу 4 виключено згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

4.10. У разі виникнення унаслідок списання коштів за результатами клірингу на технічних рахунках учасників НПС “ПРОСТІР” від’ємного залишку або залишку, що є меншим від ліміта технічного рахунку, встановленого для учасника за іншими операціями, учасник НПС “ПРОСТІР” зобов’язаний вжити заходів для поповнення стану технічного рахунку до невід’ємної величини, не меншої ніж ліміт технічного рахунку.

4.11. Розрахунковий банк у час, визначений Регламентом, перевіряє стан технічних рахунків учасників розрахунків.

4.12. Розрахунковий банк здійснює переказ коштів з клірингового рахунку на відповідні рахунки учасників НПС “ПРОСТІР”, що за результатами клірингу перебувають у кредитовій нетто-позиції, якщо на технічних рахунках учасників НПС “ПРОСТІР”, які перебувають у дебетовій нетто-позиції, немає від’ємних залишків.

4.13. У разі наявності на технічному рахунку одного або кількох учасників НПС “ПРОСТІР”, які перебувають у дебетовій нетто-позиції, від’ємного залишку або залишку, що є меншим від ліміта технічного рахунку, встановленого для відповідного учасника за іншими операціями, Розрахунковий банк визначає для

кожного з таких учасників розмір суми коштів страхового фонду, яка необхідна для завершення розрахунків, як різницю між поточним значенням ліміта технічного рахунку і поточним значенням технічного рахунку, але не більше, ніж розмір дебетової нетто-позиції учасника.

Якщо залишок коштів страхового фонду є не меншим, ніж загальна сума, необхідна для завершення розрахунків усіх зазначених учасників, то Розрахунковий банк здійснює переказ коштів страхового фонду кожному із зазначених учасників НПС “ПРОСТІР” у розмірі суми, необхідної йому для завершення розрахунків. Після цього Розрахунковий банк здійснює переказ коштів учасникам розрахунків відповідно до пункту 4.12 цієї глави Положення.

4.14. Розрахунковий банк не виконує розрахунки за поточний кліринговий період, якщо на технічному рахунку одного чи кількох учасників НПС “ПРОСТІР” є від’ємний залишок або залишок технічного рахунку учасника НПС “ПРОСТІР” є меншим, ніж установлений за іншими операціями ліміт технічного рахунку, і загальна сума, яка необхідна для завершення розрахунків усіх зазначених учасників, більша від поточного залишку коштів страхового фонду. У цьому разі розрахунки за цей кліринговий період є такими, що не відбулися.

(пункт 4.14 Положення в редакції згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 03.08.2017 № 19/2017))

4.15. Розрахунковий банк для забезпечення проведення розрахунків за кліринговий період, розрахунки за який не відбулися, виконує такі дії:

1) збільшує ліміт технічного рахунку учасникам НПС “ПРОСТІР”, які за результатами клірингу не змогли виконати своїх зобов’язань за розрахунками, на суми їх дебетових нетто-позицій. За потреби Оператор може прийняти рішення щодо встановлення для тих учасників розрахунків, які не змогли виконати своїх зобов’язань за розрахунками, інших значень лімітів;

2) засобами АРМ-НБУ-інформаційного або електронної пошти Національного банку надсилає повідомлення учаснику НПС “ПРОСТІР” про встановлення йому ліміту технічного рахунку;

3) здійснює повернення коштів з клірингового рахунку на відповідні рахунки учасників НПС “ПРОСТІР”, які за результатами клірингу перебували в дебетовій нетто-позиції;

4) засобами АРМ-НБУ-інформаційного або електронної пошти Національного банку надсилає повідомлення:

усім учасникам розрахунків про те, що розрахунки за поточний кліринговий період не відбулися;

учаснику НПС “ПРОСТІР”, що не виконав своїх зобов’язань за розрахунками, із зазначенням суми коштів, якої йому не вистачило для успішного завершення розрахунків, і суми його дебетової нетто-позиції;

підрозділу Моніторингу про незавершення розрахунків за поточний кліринговий період із зазначенням учасників НПС “ПРОСТІР”, які не виконали

своїх зобов'язань за розрахунками, і необхідної для успішного завершення розрахунків загальної суми коштів і суми коштів за кожним учасником окремо; підрозділу Маршрутизатора та підрозділу ДІТ про незавершення розрахунків за поточний кліринговий період із зазначенням учасників НПС “ПРОСТІР”, які не виконали своїх зобов'язань за розрахунками, і необхідної для успішного завершення розрахунків загальної суми коштів.

(абзац 5 підпункту 4 пункту 4.15 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

4.16. У разі невиконання розрахунків за попередній кліринговий період розрахунки за поточний кліринговий період здійснюються в такому порядку:

1) підрозділ ДІТ надсилає Розрахунковому банку нетто-файл, який є підсумком клірингу за два клірингових періоди – попередній (розрахунки за яким не відбулися) і поточний.

(абзац 1 підпункту 1 пункту 4.16 розділу 4 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

Розрахунковий банк здійснює розрахунки на суми, які враховують неттопозиції учасників розрахунків за два клірингових періоди;

(підпункт 1 пункту 4.16 Положення в редакції згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 23.06.2017 № 15/2017))

2) Розрахунковий банк здійснює розрахунки з учасниками розрахунків згідно з пунктами 4.4 – 4.15 цієї глави Положення з урахуванням таких особливостей:

після виконання вимог пункту 4.12 або пункту 4.13 цієї глави Положення Розрахунковий банк зменшує ліміти технічних рахунків учасників НПС “ПРОСТІР” на суми, які вони були збільшені відповідно до пункту 4.15 цієї глави Положення;

Розрахунковий банк не виконує розрахунки за поточний кліринговий період, якщо існує учасник НПС “ПРОСТІР”, на технічному рахунку якого є від’ємний залишок або залишок на технічному рахунку є меншим, ніж встановлений ліміт технічного рахунку, і сума коштів страхового фонду є меншою, ніж сума, потрібна для завершення розрахунків. У цьому разі Розрахунковий банк зменшує ліміти технічних рахунків тих учасників НПС “ПРОСТІР”, які за результатами попереднього клірингового періоду, розрахунки за яким не відбулися, перебували в дебетовій нетто-позиції, на суму дебетової нетто-позиції попереднього клірингового періоду, і збільшує ліміти технічного рахунку тих учасників НПС “ПРОСТІР”, які за результатами двох клірингових періодів перебувають в дебетовій нетто-позиції, на суму дебетової нетто-позиції за два клірингових періоди.

(пункт 4.17 розділу 4 виключено згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

5. Вимоги щодо забезпечення умов проведення розрахунків

5.1. Учасники НПС “ПРОСТІР” для забезпечення розрахунків зобов’язані: акумулювати згідно з Регламентом на своєму кореспондентському рахунку / розрахунковому рахунку обслуговуючого банку суму коштів, потрібну для виконання своїх зобов’язань за результатами поточного клірингового або білінгового періоду;

вживати відповідних заходів у разі недостатності коштів на своєму кореспондентському рахунку / розрахунковому рахунку в обслуговуючому банку для виконання своїх зобов’язань за результатами поточного клірингового або білінгового періоду, зокрема, залучати кошти з додаткових джерел для погашення заборгованості до часу, визначеного Регламентом для виконання вимог встановлених пунктом 4.11 цього Положення;

сплачувати до страхового фонду внески та в разі потреби поповнювати його; надавати право Розрахунковому банку/ обслуговуючому банку виконувати договірне списання коштів зі свого кореспондентського рахунку / розрахункового рахунку в обслуговуючому банку та зарахування коштів на свій кореспондентський рахунок / розрахунковий рахунок в обслуговуючому банку на підставі нетто-файлів.

(пункт 5.1 розділу 5 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

(пункт 5.1 розділу 5 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

5.1.¹ Обслуговуючі банки для забезпечення розрахунків зобов’язані:

акумулювати згідно з Регламентом на своєму кореспондентському рахунку суму коштів, потрібну для виконання розрахункових зобов’язань учасника НПС “ПРОСТІР” за результатами поточного клірингового періоду;

вживати відповідних заходів у разі недостатності коштів на кореспондентських рахунках для виконання зобов’язань учасника НПС “ПРОСТІР” за результатами поточного клірингового періоду, до часу, визначеного Регламентом для виконання вимог встановлених пунктом 4.11 цього Положення;

надавати право Розрахунковому банку виконувати договірне списання коштів зі свого кореспондентського рахунку та зарахування коштів на свій кореспондентський рахунок на підставі нетто-файлів.

(розділ 5 доповнено новим пунктом 5.1.¹ згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

5.2. Для забезпечення умов проведення розрахунків відповідальний підрозділ ДІТ зобов’язаний надіслати Розрахунковому банку нетто-файл за відповідний кліринговий або білінговий період.

(пункт 5.2 розділу 5 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

(пункт 5.2 розділу 5 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

5.3. Розрахунковий банк з метою забезпечення проведення розрахунків:

приймає рішення про використання коштів страхового фонду в межах та на умовах, визначених цим Положенням, Порядком формування та використання страхового фонду та договорами;

приймає рішення про встановлення/зміну ліміту технічного рахунку учасника НПС “ПРОСТІР”;

перевіряє виконання зобов’язань учасників НПС “ПРОСТІР” щодо поповнення ними страхового фонду.

(пункт 5.3 розділу 5 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

5.4. Оператор для забезпечення проведення розрахунків та зменшення ризиків невиконання зобов’язань за результатами клірингу або білінгу вживає до учасників НПС “ПРОСТІР”, які не виконали своїх зобов’язань за розрахунками, заходів, передбачених цим Положенням, Правилами та договорами.

У разі несплати або непоповнення учасником НПС “ПРОСТІР” страхового фонду в повному обсязі у визначений Регламентом термін Оператор може прийняти рішення про тимчасове зупинення його роботи в НПС “ПРОСТІР” на визначений Оператором строк.

(пункт 5.4 розділу 5 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

(пункт 5.4 розділу 5 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 02.07.2025 № 57/11/2025))

6. Умови щодо забезпечення завершення розрахунків

6.1. Учасники НПС “ПРОСТІР”, які не виконали своїх зобов’язань за розрахунками, після отримання від Розрахункового банку відповідного повідомлення до початку розрахунків за наступний робочий день самостійно акумулюють на своєму кореспондентському рахунку / розрахунковому рахунку в обслуговуючому банку суму коштів, необхідну для виконання своїх зобов’язань за результатами проведеного клірингу, згідно з нетто-файлами за попередній та поточний клірингові періоди, і за потреби поповнюють до належного розміру свій внесок до страхового фонду.

(пункт 6.1 розділу 6 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Платіжної організації НПС “ПРОСТІР” (протокол від 24.12.2020 № 57/23/2020))

(пункт 6.1 розділу 6 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

6.2. Оператор в разі нездійснення розрахунків вживає до учасника, який не виконав своїх зобов’язань за розрахунками, таких заходів:

надає розпорядження підрозділу Маршрутизатора щодо припинення операцій учасника в НПС “ПРОСТІР” на визначений ним строк (за потреби);
згідно з умовами договору застосовує штрафні санкції;
ініціює припинення його участі в НПС “ПРОСТІР” (у разі неодноразового невиконання ним зобов’язань, пов’язаних із розрахунками між учасниками розрахунків).

(пункт 6.2 розділу 6 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

6.3. Оператор з метою зменшення ризиків та забезпечення виконання розрахунків може змінювати Регламент розрахунків, визначати інші значення лімітів технічних рахунків, ніж ті, що обумовлені цим Положенням, і надавати Розрахунковому банку доручення щодо їх встановлення.

6.4. Розрахунки за зобов’язаннями учасника НПС “ПРОСТІР” виконуються до повної ліквідації його заборгованості перед іншими учасниками розрахунків.

6.5. Рішення з питань, які регулюються цим Положенням, від імені Оператора відповідно до Положення про Раду Оператора Національної платіжної системи “Український платіжний простір”, затвердженого рішенням Правління Національного банку України від 29.07.2016 № 183-рш у редакції рішення Правління Національного банку України від 11.05.2023 № 183-рш, приймаються головою Ради Оператора або Радою Оператора.

(пункт 6.5 розділу 6 із змінами, внесеними згідно з рішенням Ради Оператора НПС “ПРОСТІР” (протокол від 25.06.2024 № 57/12/2024))

Голова Ради,
директор Департаменту платіжних систем
та інноваційного розвитку

Андрій ПОДДЄРЬОГІН